

Adviesvraag

Inzichten voor een toekomstbestendige
kwalificatiestructuur

samenwerking
beroepsonderwijs
bedrijfsleven
maakt werk van praktijkleren

Inhoudsopgave

1. Context adviesvraag en beantwoording	3
2. Actueel houden van kwalificaties en ruimte voor inspelen op behoeftes van de arbeidsmarkt	5
3. Oriëntatie en switchen in het initiële mbo	8
4. Gebruik van de kwalificatiestructuur voor verschillende doelgroepen (LLO)	9
5. Kansen van een gemeenschappelijke skills taal	12

1. Context adviesvraag en beantwoording

De minister heeft Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) gevraagd te adviseren over een toekomstbestendige kwalificatiestructuur. De minister heeft gevraagd om te adviseren op de volgende thema's:

- Actueel houden van kwalificaties en ruimte voor inspelen op behoeftes van de (regionale) arbeidsmarkt
- De kwalificatiestructuur voor verschillende doelgroepen
- Kansen van een gemeenschappelijke skillstaal

Om onze inzichten op elk van deze thema's in context te plaatsen, schetsen wij in deze introductie de uitdagingen die wij zien voor de toekomst. De structuur zoals die nu is biedt al veel mogelijkheden en heeft krachtige elementen die wij graag willen behouden. In dit advies schetsen we daarom ook wat er al mogelijk is en hoe wij de structuur gebruiken.

Welke uitdagingen zien wij voor de toekomst?

Minder studenten in het initieel onderwijs, een tekort aan vakmensen en een veranderende arbeidsmarkt. Daarmee hebben we de komende jaren te maken. Om aan de vraag van de arbeidsmarkt te kunnen voldoen is iedereen nodig. Het mbo speelt een belangrijke rol in het opleiden, omscholen en bijscholen van de vakmensen van de toekomst.

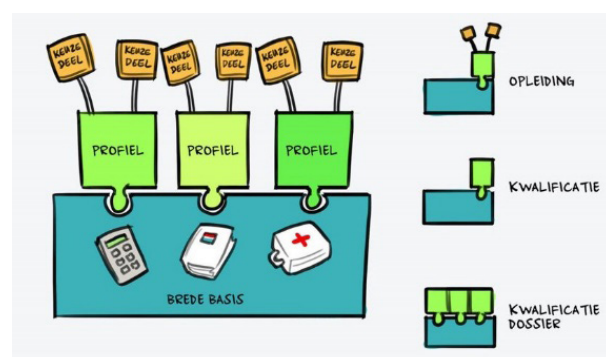
Wij zien een toekomst voor ons waarin leren en valideren dynamisch is. Waarin de lerende de eigen ontwikkeling kan vastleggen in een bekwaamheidsportfolio of skills paspoort dat voortdurend verder opgebouwd wordt. Om toekomstbestendig te zijn moet de kwalificatiestructuur een beweging kunnen faciliteren van alleen lineair leren (momentopname met diploma) naar dynamisch leren. Voor jongeren in het mbo blijft een diploma met de drievoudige kwalificatie het uitgangspunt; het is hun startpunt van een loopbaan waarin zij zich blijven ontwikkelen.

Wat willen we behouden?

Het mbo heeft één landelijk stelsel gebaseerd op de beschrijving van eisen voor een beginnend beroepsbeoefenaar. De kwalificatiestructuur heeft krachtige kenmerken die ook in de toekomst behouden moeten blijven.

Ten eerste: elke kwalificatie is opgebouwd uit een samenhangende beschrijving van kerntaken, werkprocessen, vakkennis, vaardigheden en gedrag die samen beschrijven wat de essentie is van een beroepsgroep (of als het nodig is ook voor een afzonderlijk beroep). Dat maakt het mogelijk om verwantschap tussen beroepen en beroepshandelingen in beeld te brengen, en om ontwikkelingen en innovaties die meerdere sectoren betreffen systematisch te kunnen verwerken. De mogelijkheid om de kwalificaties zowel in de bol als in de bbl aan te bieden met dezelfde civiele waarde is nog steeds een belangrijk voordeel van de structuur, omdat hiermee direct ingespeeld kan worden op de dynamiek van de arbeidsmarkt en op de voorkeur van de student.

Ten tweede: het mbo-diploma heeft landelijke waarde. Vertrekpunt voor kwalificaties zijn relevante en actuele arbeidsmarkt- en scholingsbehoeften die sociale partners constateren. Of er een nieuwe kwalificatie gewenst is wordt landelijk bepaald, dit kan onder andere ook op basis van signalen vanuit de regio.

Adviesvraag

Inzichten voor een toekomstbestendige kwalificatiestructuur

Ten derde: het mbo en het bedrijfsleven zijn van oudsher nauw verbonden. De samenwerking bij het opstellen van kwalificatie-eisen is zelfs in de wet verankerd. De sterke band tussen het onderwijs en het georganiseerd bedrijfsleven wordt ook in het buitenland vaak genoemd als één van de sterke punten van het Nederlandse beroepsonderwijs.

Ten vierde: het mbo kent een drievoudige kwalificatieplicht, opleiden voor een vak, voor een vervolgopleiding en voor goed burgerschap. We blijven er naar streven om studenten in het initieel onderwijs op te leiden voor een diploma waarin de drievoudige kwalificatie is geborgd: jongeren halen een diploma waarmee ze hun rol kunnen vervullen in de maatschappij, kunnen starten op de arbeidsmarkt én zich verder kunnen ontwikkelen via het onderwijs.

De kwalificatiestructuur heeft zichzelf bewezen. In de basis werkt de structuur en kan deze mee-ademen met de conjunctuur en ontwikkelingen. De experimenten cross-over kwalificaties en ruimte voor de regio hebben dit beeld versterkt. Maar om toekomstbestendig te zijn en dynamisch leren te faciliteren moet de structuur flexibeler gebruikt kunnen worden.

Hoe kunt u dit advies lezen?

In ons advies delen we op hoofdlijnen onze inzichten voor een toekomstbestendige kwalificatiestructuur. Een aantal onderwerpen vraagt nadere bestudering, zoals de vraag hoe je meer ruimte creëert om kleine herkenbare en gevalideerde elementen van de kwalificatiestructuur te kunnen gebruiken; microcredentials in relatie tot de kwalificatiestructuur; de mogelijkheden van CompetentNL in de toekomst; aanpassing en beheer van de instructie bij het format voor kwalificatieproducten en het toetsingskader en de scholingsvraag op de grensvlakken van sectoren.

In het advies reageren we thematisch op de vragen die de minister ons voorgelegd heeft. Het thema voor het gebruik van de structuur voor verschillende doelgroepen hebben we gesplitst in enerzijds oriëntatie en switchen in het initiële mbo en anderzijds leven lang ontwikkelen. Dit advies bevat per thema een beschrijving van waar we naar toe willen, wat we al doen, wat we nog meer willen doen en wat we daarin nodig hebben van de minister. Het realiseren van onze ambities zien wij als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Hierbij hebben wij niet alleen de inzet van de minister nodig maar dragen onderwijs, bedrijfsleven en de werkorganisatie SBB elk vanuit hun eigen rol gezamenlijk verantwoordelijkheid.

Cruciale randvoorwaarde voor de realisatie van voorstellen in dit advies is capaciteit aan mensen en middelen voor zowel onderwijs, georganiseerd bedrijfsleven en de werkorganisatie SBB om de rol in het om- en bijscholen van de vakmensen van de toekomst in te kunnen vullen.

2. Actueel houden van kwalificaties en ruimte voor inspelen op behoeftes van de arbeidsmarkt

De minister vraagt SBB te adviseren over het actueel houden van de kwalificatiestructuur en ruimte voor inspelen op behoeftes van de (regionale) arbeidsmarkt. Vaste elementen in elke kwalificatie zijn de eisen voor beheersing van Nederlands, rekenen, Engels (voor niveau 4) en Loopbaan en burgerschap. Het actueel houden van deze eisen is bij de minister van OCW zelf belegd. Hierbij vinden wij het wenselijk dat er ruimte is om deze generieke vakken in beroepscontext aan te bieden en te examineren om de inhoud voor studenten zo relevant en interessant mogelijk te maken.

Vertrekpunt voor de beroepsgerichte elementen van kwalificaties zijn relevante en actuele arbeidsmarkt-informatie en scholingsbehoeften die sociale partners agenderen. Met onderwijs en bedrijfsleven samen formuleert SBB daarop kwalificatie-eisen, die herkenbaar zijn op de arbeidsmarkt, uitvoerbaar voor het onderwijs en waarmee de mbo'er een loopbaan kan starten. Daarbij zoeken wij doorlopend de balans tussen landelijke herkenbaarheid en regionale kenmerken, duurzame beschrijvingen en actuele ontwikkelingen, toeleiding naar een brede of juist specifieke arbeidsmarkt. Doordat deze kwalificatiestructuur door sociale partners en onderwijs is gelegitimeerd, is de civiele waarde van mbo-diploma's en mbo-certificaten op de arbeidsmarkt verzekerd waardoor de student een goede start kan maken op de arbeidsmarkt.

In deze structuur werken we met kwalificatiedossiers. Een keer per jaar stelt de minister nieuwe of geactualiseerde kwalificatiedossiers vast en die worden bij de start van het schooljaar voor alle nieuwe studenten van kracht. Zij vormen de stabiele basis van mbo-opleidingen. Daarnaast wordt gewerkt met keuzedelen die ruimte geven om snel in te spelen op bijvoorbeeld actuele innovaties en regionale verschillen. Er is vier keer per jaar een vaststellingsmoment voor keuzedelen.

De vraag naar de actualiteit van opleidingen in het mbo is een vraag die we niet alleen stellen aan de kwalificatiestructuur, maar aan alle partners in de hele keten. Sluit het proces van ontwikkelen en aanpassen van kwalificaties, de uitwerking en uitvoering van onderwijs en examinering door scholen en leerbedrijven, tot aan diplomering van de eerste studenten, voldoende aan op de dynamiek waarmee scholingsvragen op de arbeidsmarkt ontstaan of veranderen?

Waar willen we naar toe?

Maatschappelijke transitie zoals bijvoorbeeld digitalisering en verduurzaming zullen dwars door sectoren heen leiden tot bijstelling van de kwalificatie-eisen. Daarbij willen we meer flexibiliteit in het proces van ontwikkelen, aanpassen en implementeren van kwalificaties zodat we waar nodig sneller in kunnen spelen op behoeftes van de arbeidsmarkt. Er blijft een goede balans nodig tussen landelijke afspraken en ruimte voor regionale invulling door onderwijs en bedrijfsleven. Op basis van de vraag op de arbeidsmarkt wegen onderwijs en bedrijfsleven af waar opleiden naar een bredere groep verwante beroepen mogelijk is – deze beroepen krijgen een herkenbare plek in ruimere en breder geformuleerde kwalificaties. Voor andere beroepen vraagt de arbeidsmarkt om specifiek beschreven kwalificaties, die leiden naar een specifieke arbeidsmarkt. Onderwijs en bedrijfsleven binnen SBB vinden het wenselijk dat beide opties naast elkaar blijven bestaan en om hierin gezamenlijk voortdurend te zoeken naar een goede balans. Daarnaast moeten we ook beroepen die ontstaan en/of veranderen op de grens- en snijvlakken van sectoren goed kunnen bedienen.

Adviesvraag

Inzichten voor een toekomstbestendige kwalificatiestructuur

Wat doen we al?

Om het onderwijs aan te laten sluiten op deze dynamiek in de arbeidsmarkt maken onderwijs en bedrijfsleven al gebruik van de mogelijkheden die de kwalificatiestructuur biedt door:

a. Duurzame omschrijving van kwalificatie-eisen

Met duurzame omschrijving van kwalificatie-eisen bedoelen wij dat deze opgeschreven worden vanuit de intentie dat deze voor langere tijd bruikbaar blijven. De kwalificatie-eisen moeten ruimte bieden om in het onderwijs en in de beroepspraktijkvorming actuele content toe te voegen door de opleidingsprogramma's aan te passen, in te spelen op de interesses van de student en aansluiting te zoeken bij specifieke regionale behoeften. De balans tussen duurzaam, herkenbaar en actueel beschrijven blijft steeds een punt van aandacht. We zien dat onderwijs en bedrijfsleven daar op basis van wat de sectorale arbeidsmarkt vraagt, in de loop van de tijd en in verschillende sectoren andere afwegingen maken. Zo is bijvoorbeeld in het kwalificatiedossier Orthopedische schoentechniek een andere afweging gemaakt voor de formuleringen dan in het kwalificatiedossier Productietechniek: het abstractieniveau van het kwalificatiedossier Productietechniek ligt veel hoger dan van het kwalificatiedossier Orthopedische Schoentechniek.

b. Gebruik blijven maken van het concept van basisdelen, profieldelen en keuzedelen

Het concept van basisdelen, profieldelen en keuzedelen kan al goed gebruikt worden om keuzes te maken in wat breed nodig is of wat er nodig is voor een specialisme. De ring van keuzedelen biedt daarnaast ook mogelijkheden om in te spelen op regionale behoeften en actuele ontwikkelingen die nog niet breed zijn ingebed in de arbeidsmarkt.

Wat willen we nog meer doen?

Bij het realiseren van de ambities gaat het voor een deel om de manier waarop we de instrumenten van de kwalificatiestructuur gebruiken en voor een deel om aanpassingen in het proces in de keten dat daar omheen georganiseerd is. Het gaat dan om:

a. Stimuleren van het gebruik van de ruimte die de kwalificatiestructuur biedt

Kwalificatiedossiers, certificaten en keuzedelen bieden al veel ruimte om opleidingen aan te laten sluiten op regionale behoeften, persoonlijke interesses en/of actuele content toe te voegen. Door onbekendheid wordt deze ruimte niet altijd gezien en/of gebruikt. We willen hier gezamenlijk in de communicatie over de kwalificatiestructuur meer aandacht aan besteden zodat deze ruimte beter gebruikt kan worden. Daarbij is ook aandacht nodig voor de mogelijkheden die keuzedelen bieden om te verbreden, te verdiepen en/of in te spelen op veranderingen op de arbeidsmarkt. Sectorkamers maken op basis van de dynamiek van de arbeidsmarkt de afweging om kwalificaties te clusteren in een kwalificatiedossier of om meerdere beroepen vanuit een zelfde kwalificatie te bedienen. Binnen SBB willen we sectorkamers en stakeholders in onderwijs en bedrijfsleven explicieter stimuleren om deze ruimte te bespreken en te gebruiken. De kwalificatiestructuur biedt ook ruimte voor kwalificatiedossiers op de grensvlakken van sectoren. Dit vraagt vooral om een gedegen analyse van de wijze waarop onderwijs en bedrijfsleven in SBB de scholingsbehoeften op die grensvlakken in beeld krijgen en beantwoorden en welke belemmeringen wij hierbij ervaren. Na deze analyse geven wij hierover mogelijk nog graag een vervolgadvisie aan de minister.

b. Structuur transparanter en toegankelijker maken

Maatschappelijke transitie, zoals digitalisering en energietransitie, hebben invloed op het werk van mbo'ers. Per sector, beroepengroep, niveau en in tijd kunnen de effecten van zulke transitie verschillend uitwerken in de kwalificatie-eisen. Waar mogelijk willen we ze dwars door sectoren, beroepen en niveaus heen herkenbaar formuleren en terug kunnen vinden. We kunnen de borging van deze sectordoorsnijdende ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld digitale vaardigheden, in kwalificaties van alle sectoren beter faciliteren en in beeld brengen. Dit kunnen we doen door de elementen van de structuur zichtbaar te maken en deze waar en voor zover mogelijk op dezelfde manier terug te laten komen. Dat vraagt om een andere vorm van datamanagement van de gegevens van de kwalificatiestructuur, waarmee op verschillende manieren door de kwalificatiestructuur heen gezocht kan worden en er connecties gemaakt kunnen worden. Deze onderliggende data moeten ook toegankelijk zijn voor stakeholders en de ontwikkelaars van kwalificatiedossiers. Dat ondersteunt hergebruiken van elementen waar mogelijk en wenselijk.

c. Meer flexibiliteit in het proces van het ontwikkelen en aanpassen van kwalificaties tot de uitvoering door scholen

In het proces van het ontwikkelen en aanpassen van kwalificaties tot de uitvoering door scholen is meer flexibiliteit nodig. Doordat we werken met jaarlijks één vaststellingsmoment (in oktober) en één datum waarop de dossiers in werking treden (1 augustus), werken we in een vaste cyclus die weinig mogelijkheden biedt om waar nodig sneller in te spelen op behoeftes van de arbeidsmarkt. We willen hierin meer vraag-gestuurd werken door dossiers in onderhoud te nemen als daar aanleiding/urgentie voor is. Hierbij willen we meer ruimte krijgen voor maatwerk in de planning. Dat geldt óók voor de implementatie in het onderwijs: de vaste implementatiedatum van nieuwe kwalificatiedossiers betekent immers ook dat onderwijsinstellingen niet mogen versnellen waar zij dat kunnen.

Wat hebben we hiervoor nodig van de minister?

Deze ambities passen binnen de huidige wetgeving maar vragen wel om andere invulling van de afspraken die gemaakt zijn met de minister. Met name voor de flexibiliteit in het proces hebben we meer ruimte nodig. Het gaat dan concreet om meer vaststellingmomenten per jaar en meer keuzevrijheid voor scholen in het tijdpad voor de implementatie. Wel ervaren we dat de geldende kwaliteitsinstructies – door de minister vastgelegd in de instructie bij het toetsingskader – soms knelt bij de ontwikkeling naar ruimer geformuleerde kwalificatiedossiers, dossiers op snijvlakken van sectoren en de ontwikkeling van certificaten voor leven lang ontwikkelen. We willen deze ervaringen verzamelen en analyseren en de minister graag in een vervolg op dit advies adviseren over mogelijke aanpassingen in deze instructie.

3. Oriëntatie en switchen in het initiële mbo

De minister vraagt SBB te adviseren hoe de kwalificatiestructuur ondersteunend kan zijn voor de initiële student die zich (opnieuw) oriënteert op een studiekeuze in het mbo. Aandachtspunten die de minister daarbij geeft zijn: ruimte voor bredere oriëntatie, niveau 2 studenten en efficiënt overstappen.

Onderwijs en bedrijfsleven vinden het van belang om bedrijven, aanleverend vmbo, havo en mbo-instellingen samen te laten werken in oriëntatieprogramma's, zowel voor vmbo'ers, havisten als voor mbo'ers.

Voor studenten in het mbo die nog geen definitieve studiekeuze hebben gemaakt of die op die keuze terugkomen, moet het mogelijk zijn om te oriënteren zonder verlenging of met beperkte verlenging van de studieduur. Dat is extra belangrijk voor studenten op niveau 2. Daarom is het van belang dat oriëntatieprogramma's kwalificerende elementen bevatten. Dat is motiverender voor de studenten en de aansluiting bij de beroepspraktijk kan juist ook helpen om de oriëntatie te versnellen. Daarnaast willen we het switchen van opleiding beter faciliteren door mogelijkheden te zoeken om de eerder behaalde resultaten te valideren voor de nieuwe opleiding.

De aandachtspunten rond oriëntatieprogramma's gaan vooral over de inhoud van programma's, betrokken partijen, toelating, inschrijving, bekostiging en duur. Het gaat dus vooral over het "hoe" van oriënteren, opleiden en inschrijven, niet over het "wat" van kwalificeren. De kwalificatiestructuur is principieel gericht op het "wat". Sturing en belemmering op oriëntatie zit meer in regelgeving rond het "hoe".

De kwalificatiestructuur kan wel inhoudelijk richting geven aan oriëntatieprogramma's en bijdragen aan de mogelijkheden om eerder behaalde studieresultaten te waarderen.

4. Gebruik van de kwalificatiestructuur voor verschillende doelgroepen (LLO)

De minister heeft SBB gevraagd om advies te geven over het gebruik van de kwalificatiestructuur voor verschillende doelgroepen in het kader van Leven Lang Ontwikkelen (LLO). Via onderwijs op basis van de kwalificatiestructuur kan de student de volgende bewijzen behalen: een diploma, een mbo-certificaat, een mbo-verklaring. De mbo-verklaring kan een praktijkverklaring bevatten. Diploma's en certificaten hebben landelijk civiel effect. Het mbo loopt in Nederland voorop: alleen in het mbo bewaken onderwijs en bedrijfsleven samen het civiel effect van diploma's en certificaten. Deze bewijzen kunnen ook gebruikt worden voor om- en bijscholing van werkenden. Daarmee kunnen ook bijvoorbeeld statushouders en werkzoekenden bediend worden.

Waar willen we naar toe?

We zien een toekomst voor ons waarin leren en valideren dynamisch is en waarin de lerende zijn eigen ontwikkeling kan vastleggen in een bekwaamheidsportfolio of skillspaspoort dat voortdurend verder opgebouwd wordt. Om toekomstbestendig te zijn moet de kwalificatiestructuur een beweging kunnen faciliteren van alleen lineair leren (momentopname met diploma) naar dynamisch leren. Dit bekwaamheidsportfolio (skills paspoort) moet transparant en relevant zijn. Het portfolio biedt ruimte voor het waarderen van verschillende soorten kennis en vaardigheden en voor differentiëren op niveaus. Daarnaast is ook aandacht nodig voor de internationale waarde van het geleerde. Onderwijs en bedrijfsleven bepalen samen wat de civiele waarde is van het portfolio. De kwalificatiestructuur moet dienend zijn aan het idee van het portfolio. De kwalificatiestructuur moet dan ook bruikbaar zijn voor zowel initieel als post-initieel onderwijs en in verschillende loopbaanfasen. Voor de jongere in het mbo blijft het doel een diploma te halen; niet als eindstreep, maar als start van een loopbaan waarin het vanzelfsprekend is om je te blijven ontwikkelen. De structuur moet het leren van de toekomst faciliteren: persoonlijk, tijd- en plaatsonafhankelijk etc. Het onderwijsstelsel moet open genoeg zijn om maatwerkonderwijs mogelijk te maken: modulair, meer rekening houdend met wat mensen aan kennis en ervaring meebrengen, inclusief bijpassende examenvormen (zo mogelijk op verschillende eindniveaus) en minder aanbodgericht.

Wat doen we al?

Het is al mogelijk om delen van een mbo-opleiding aan te bieden op basis van de kwalificatiestructuur; dat gebeurt in de derde leerweg. We verbinden mbo-certificaten aan arbeidsmarktrelevante onderdelen van kwalificaties of keuzedelen. Daarnaast is het op basis van maatwerk mogelijk om aan studenten voor wie een startkwalificatie niet haalbaar is, een mbo-verklaring (incl. praktijkverklaring) uit te reiken voor werkprocessen uit een of meer kwalificaties, waarvoor zij de opleiding in de praktijk van een leerbedrijf hebben gevolgd. De praktijkverklaring wordt sectoraal (h)erkend en is gebaseerd op werkprocessen vanuit de kwalificatiestructuur en bedoeld voor studenten, werkenden en werkzoekenden die (nog) niet in staat zijn een startkwalificatie te behalen.

Ten slotte wordt – buiten het mbo – de kwalificatiestructuur gebruikt om leerlingen van vso en pro bij hun diploma een praktijkverklaring te verstrekken, als zij een stage hebben gelopen in een door SBB erkend leerbedrijf.

Adviesvraag

Inzichten voor een toekomstbestendige kwalificatiestructuur

Wat willen we nog meer doen?

a. Mogelijkheden voor maatwerk intensiever gebruiken en optimaliseren

Het gebruik van de mogelijkheden voor maatwerk willen we intensiveren. Zowel voor onderwijsinstellingen als voor bedrijven geldt dat zij soms nog zoekend zijn naar hoe dit gezamenlijk vorm te geven en te organiseren. De komende tijd willen we gezamenlijk op procesniveau bekijken hoe we de afstemming over de leven lang ontwikkelen agenda beter kunnen faciliteren. Aandachtspunt daarbij is de balans tussen behoefte aan maatwerk en het belang van herkenbaarheid en overzichtelijkheid voor bedrijfsleven en daarmee de waarde voor de student.

b. Formeel, niet-formeel en informeel leren verbinden aan de kwalificatiestructuur

Er moet meer ruimte komen voor het waarderen en valideren van verschillende soorten kennis en vaardigheden. Het gaat daarbij om vormen van formeel leren¹, niet formeel leren² en informeel leren³. Een vereiste daarvoor is het beter zichtbaar maken van competenties (skills) én de transferwaarde daarvan herkennen, waarmee vakmensen gedurende hun hele loopbaan inzetbaar blijven. De context waarin competenties opgedaan zijn blijft relevant bij kwalificering maar we faciliteren de lerende, onderwijs en bedrijfsleven als zij waarde geven aan deze competenties in een andere context. Het transparanter maken, hergebruiken en toegankelijk maken van de elementen van de kwalificatiestructuur (datamanagement), is ook hiervoor cruciaal. We verwachten dat de skills methodiek en skills taal hierin ondersteunend zullen zijn.

Daarnaast moeten branchestructuren en kwalificatiestructuur aan elkaar verbonden kunnen worden. Als de inhoud van een behaalde branche-opleiding gelijk is aan een bouwsteen uit de kwalificatiestructuur van het mbo, moet dat ook de formele waardering (bijv. een certificaat) op kunnen leveren en andersom. Branches lopen voorop bij de signalering van nieuwe ontwikkelingen en vertalen deze als scholingsvraag in branchecertificering. Het is waardevol om deze efficiënt te kunnen opnemen in de kwalificatiestructuur mbo. Andersom moeten elementen vanuit de structuur gebruikt kunnen worden in de branchecertificering.

c. Kwalificatiestructuur op een goede manier verbinden aan het internationale ecosysteem van microcredentials

De Europese ontwikkeling naar een ecosysteem van microcredentials kan niet los gezien worden van de toekomst van de kwalificatiestructuur. Belangrijk uitgangspunt is ook hier dat onderwijs en bedrijfsleven samen de civiele waarde bepalen van scholingsinspanningen. Daarover geven we graag op een volgend moment nader advies.

Wat hebben we nodig van de minister?

a. Mogelijkheden voor vrijstellingen verruimen, met name ook voor de generieke delen

Verruim de mogelijkheden om vrijstellingen te geven, met name ook voor de generieke delen van de mbo-opleiding. In het mbo gelden algemene eisen voor Nederlands, Engels, rekenen, loopbaan en burgerschap. Deze eisen zijn een belemmering voor studenten in het post-initieel onderwijs om een diploma te behalen. Er mag alleen vrijstelling gegeven worden voor de generieke delen op basis van een eerder behaald examen als onderdeel van een andere beroepsopleiding of als onderdeel van een examen binnen havo-vwo. Er kan bijvoorbeeld geen vrijstelling gegeven worden op basis van een hbo diploma.

- 1 Volgens de definitie van de Raad van Europa: leren in een georganiseerde en gestructureerde omgeving die specifiek voor leren is bestemd, en leidt doorgaans tot de toekenning van een kwalificatie, gewoonlijk in de vorm van een certificaat of diploma.
- 2 Volgens de definitie van de Raad van Europa: leren door middel van geplande activiteiten (in termen van leerdoelen, leertijd) waarbij sprake is van een bepaalde vorm van ondersteuning bij het leren. Voorbeeld: opleidingen binnen ondernemingen waarmee zij de vaardigheden van hun werknemers zoals ICT-vaardigheden actueel maken en verbeteren.
- 3 Volgens de definitie van de Raad van Europa: leren dat voortvloeit uit dagelijkse bezigheden op het werk, in het gezin of in de vrije tijd; het is niet georganiseerd of gestructureerd in termen van doelstellingen, tijd of ondersteuning bij het leren; het kan, vanuit het gezichtspunt van de lerende, onbewust gebeuren. Voorbeeld: talenkennis en interculturele vaardigheden die zijn verworven tijdens een verblijf in een ander land.

b. Mogelijkheid om bij nieuwe keuzedelen gelijktijdig ook een certificaat aan het keuzedeel te kunnen verbinden

Vanuit de gedachte dat keuzedelen primair ontwikkeld worden voor studenten die een diplomagerichte opleiding volgen, kiest OCW er tot nu toe voor om niet gelijktijdig bij het vaststellen van een nieuw keuzedeel, waar dat gewenst is, een certificaat te verbinden aan dat keuzedeel. Omdat nieuw ontwikkelde keuzedelen wel ook gelijk voor leven lang ontwikkelen relevant kunnen zijn, willen wij graag dat er bij vaststelling van een keuzedeel door de minister gelijktijdig een certificaat verbonden kan worden als de sociale partners binnen SBB van mening zijn dat het betreffende keuzedeel zelfstandige waarde heeft op de arbeidsmarkt.

c. Ontwikkelen, onderhouden en beheren van mbo-certificaten borgen in de WEB

Het ontwikkelen, onderhouden en beheren van mbo-certificaten is in de in de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) niet belegd bij SBB, waar dat voor andere taken wel is geborgd. Daarmee is er ook geen structurele financiering. Gezien het belang van de certificaten om de structuur flexibeler te kunnen gebruiken in het kader van leven lang ontwikkelen, vragen we de minister om deze taken te borgen in de Wet Educatie Beroepsonderwijs.

d. Herbezinning op de instructie bij het Toetsingskader

De criteria in het Toetsingskader zijn onverminderd relevant. De Instructie bij het model kwalificatiedossiers, keuzedelen en certificaten, vastgesteld door de minister, beschrijft gedetailleerd hoe elementen in de kwalificatiestructuur moeten worden geformuleerd en getoetst. Zoals we eerder al signaleerden, levert die instructie soms knelpunten op en dat geldt ook bij het gebruik van de structuur voor verschillende doelgroepen. We willen deze ervaringen verzamelen en analyseren en de minister graag in een vervolg op dit advies adviseren over mogelijke aanpassingen in deze instructie.

5. Kansen van een gemeenschappelijke skills taal

De minister vraagt SBB te beschrijven welke kansen een gemeenschappelijke skillstaal kan bieden voor de vraagstukken op het gebied van de kwalificatiestructuur: actualiteit, ruimte voor inspelen op de (regionale) arbeidsmarkt, initiële studenten, (her)oriëntatie, leven lang ontwikkelen, eventueel verschillen tussen niveaus en sectoren.

In opdracht van de ministeries van OCW en SZW werken SBB, UWV, TNO en CBS samen aan één gemeenschappelijke skillstaal: CompetentNL. CompetentNL is een gemeenschappelijke skills woordenboek waarin alle mogelijke skills zijn gecategoriseerd en beschreven. SBB zorgt ervoor dat er binnen CompetentNL een link ontstaat naar de complete, continu geactualiseerde en gevalideerde mbo-kwalificatiestructuur.

SBB maakt hiervoor afspraken met UWV, TNO en CBS over de definities en de betekenis van skills en over de manier waarop die met elkaar verbonden zijn. In de praktijk wordt data uit de kwalificatiestructuur met de data uit de beroepenstructuur van UWV en aan veelgebruikte internationale standaarden zoals ESCO (EU) en O*Net (VS) verbonden. Het resultaat is een gemeenschappelijke taal met data over wat skills zijn en welke skills er zijn in beroepen en in opleidingen.

Private en publieke partijen uit het onderwijs en de arbeidsmarkt kunnen deze data gebruiken voor het opleiden, werven en blijven ontwikkelen van medewerkers waardoor skillsgericht werken in het onderwijs en bedrijfsleven gefaciliteerd wordt. De skillsgerichte benadering helpt student of werknemer om in te schatten wat de waarde van het geleerde is voor bijvoorbeeld om- of bijscholing en eventueel verandering van werk.

Welke kansen biedt een gemeenschappelijke skillstaal voor de doorontwikkeling van de kwalificatiestructuur?

Zoals ook hierboven beschreven biedt een gemeenschappelijke skillstaal kansen voor zowel het actueel houden van de kwalificatiestructuur als voor oriëntatie en switchen binnen het mbo en voor het gebruik van de structuur voor verschillende doelgroepen. Het skillsprogramma is in ontwikkeling; het is nog te vroeg om de uitkomsten te vertalen naar concrete stappen in relatie tot de kwalificatiestructuur. Maar we zien wel nu al kansen voor de doorontwikkeling van de kwalificatiestructuur. Samengevat kunnen de skills-taal en de methodiek die daarvoor wordt ontwikkeld, bijdragen aan:

- Gelijk beschrijven wat gelijk is in de kwalificatiestructuur en hergebruiken van elementen
- Herkennen van gelijkwaardige elementen in de structuur dwars door alle kwalificaties, leerloopbanen, sectoren en cohorten heen.

En daarmee ook aan:

- Verantwoorde waardering van eerdere ervaring en studieresultaten bij studieswitch, (her)oriëntatie en leven lang ontwikkelen.
- Herkennen en verbinden van gelijkwaardige elementen in branchekwalificaties, microcredentials e.d. in relatie tot de kwalificatiestructuur.
- Herkennen van vergelijkbare elementen in de doorloop van vmbo-mbo-hbo-wo.

Daarnaast biedt skills waarschijnlijk ook kansen voor

- Het opstellen van actuele arbeidsmarktinformatie door bedrijfsleven door via CompetentNL data van UWV op te halen.